

BELGELER İŞİĞİNDA ŞAH İBRAHİM VELİ OCAĞI

Müzeyyen ALTUNBAY*

Eser: Doç. Dr. Gıyasettin Aytaş, Belgeler Işığında Şah İbrahim Veli Ocağı, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2011.

Özet

Bu çalışmada Doç. Dr. Gıyasettin Aytaş'ın editörlüğünü yaptığı tarihi belgelerle desteklenen "Belgeler Işığında Şah İbrahim Veli Ocağı" adlı eser tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şah İbrahim Veli, Ocak, Alevilik

SHAH İBRAHİM VELİ OCAK IN LIGHT OF DOCUMENTS

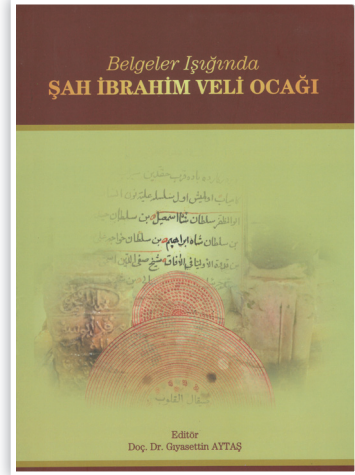
Abstract

In this study, a book named "Belgeler Işığında Şah İbrahim Veli Ocağı" which was edited by Doç. Dr. Gıyasettin Aytaş supported by historical documents ha been introduced.

Keywords: Shah Ibrahim Veli, Ocak, Alewism

Giriş

Anadolu coğrafyası, binlerce yıllık geçmiş ve zengin kültürel mirası ile birlikte bir bütündür. Bu bütünlüğün oluşumunda toplumun geçmişten günümüze olan yaşam şeklinin, inanç yapısının, değerlerinin, gelenek-göreneklerinin yanı sıra toplumsal yapıyı önemli ölçüde etkileyen siyasi ve dinî faaliyetler ile bu faaliyetlerin öncülerinin önemi büyüktür. Özellikle Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı 12. ve 13. yüzyıllarda siyasi ve dinî otoritelerini muhafaza ederek buldukları yörelerde birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli katkıları olan erenlerin, alperenlerin oluşturdukları yapı incelenmeye muhtaçtır.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Ankara/Türkiye, muzeyyenaltunbay@gazi.edu.tr

Anadolu’da 12.ve 13. yüzyılda siyasi, dinî ve iktisadi alandaki karışıklıklar toplumu hiç kuşkusuz olumsuz yönde etkilemiş ve Anadolu’da toplumsal birliğin sağlanmasını güçleştirmiştir. Bu dönemde halkın huzur ve sükûnetini sağlamaya çalışan ocaklar ön plana çıkmış ve toplumsal düzenin sağlanması yolunda öncülük etmişlerdir. Bu özellikleriyle dönemin en önemli toplumsal kurumları halini almışlardır.

Anadolu yerleşmesinde en büyük payı ocaklar üstlenmişlerdir. Ocakların başında ise çoğu zaman dinî ve siyasi kimliklerini bir arada bulunduran dede ve babalar bulunmuş, sosyal yapılanmayı ve örgütlenmeyi bunlar gerçekleştirmişlerdir (Aytaş, 2011: 12).

Ocak kavramı, TDK Türkçe Sözlükte (2005: 1488); “*Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer.*”, “*Yeniçeri teşkilatını oluşturan odalardan her biri*” olarak açıklansa da aslında *ocak*; kuruluş amacı, düzeni, işleyişi ve felsefesiyle daha farklı bir kavramdır.

Anadolu coğrafyasında ocakların oynadıkları roller ve bu ocak temsilcilerinin birbirleriyle ilişkileri günümüz toplumsal yaşamı için de önemli verilere sahiptir. Büyük bir kargaşanın yaşandığı dönemde, mensuplarını bir arada tutan ve diğer ocaklar ile ilişkilerini belli bir sistem içerisinde yürüten ocaklar ve bunların ileri gelenlerinin taşıdıkları tarihsel kimlik ile kişiliklerini günümüze taşımak ve haberdar etmek önemli sonuçlar doğuracaktır (Aytaş, 2011: 13).

Tanıtmaya çalıştığımız “*Belgeler Işığında Şah İbrahim Veli Ocağı*”, Anadolu’da var olan birçok ocak içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Şah İbrahim Veli, önemli erenlerden biridir. Kendisi etrafında oluşan ocak, tarihsel kökleri itibariyle çok önemli bir geçmişe ve özel bir yapıya sahiptir. Şah İbrahim Veli, Anadolu’dan geniş ve etkili bir ocak yapısına sahip olmuş, günümüzde ocak mensuplarını yerleşim genişliği ve coğrafi dağılımı göz önüne bulundurulduğunda daha iyi anlaşılmalıdır (Aytaş, 201: 14).

Eser, ön söz, sunuş ve giriş bölümlerinin ardından on temel başlık altında hazırlanmıştır. Bu başlıklar şunlardır: 13. Yüzyıl Anadolu’sunda Eren ve Alperen Geleneği, Şah İbrahim Veli Ocağının Kuruluşu ve Gelişimi, Şah İbrahim Veli Ocağı ile İlgili Belgeler, Şah İbrahim Ocağının Anadolu’daki Merkezi Olarak Kabul Edilen Mezirme/Ballıkaya, Şah İbrahim ve Safeviler, Şah İbrahim Veli’yle İlgili Menkıbeler, Söylenceler, Şah İbrahim Veli Ocağı’nın Yayılma Alanları, Şah İbrahim Veli Soyundan Gelip Ballıkaya (Mezirme) Köyünden Dağılan Dedelerin Yerleştikleri Yerlerden Bazıları, Sonuç ve Değerlendirme, Ekler.

Birinci bölüm olan *13. Yüzyıl Anadolu’sunda Eren ve Alperen Geleneği* bölümünde tarihsel gelişim dikkate alınarak Türklerin İslamiyeti kabulü, Anadolu’nun Türkleşmesi ve bu süreç içinde yer alan devlet ve tarikatlardan bahsedilmiştir.

Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı dönemlerden itibaren buldukları yörelerde hukuku ve düzeni sağlamakla görevli alperenler, erenler bu açıdan önemli bir misyon yüklenmişlerdir. Bu bölümde aynı zamanda Hacı Bektaş Veli, Şah İbrahim Veli gibi önemli birkaç erenden ve bunların toplumsal görevlerinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Şah İbrahim Veli Ocağının kuruluşu ve gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırmacıların çalışmaları ile desteklenen bilgilerin yanı sıra konu ile ilgili çeşitli menkıbeler de mevcuttur. Çalışmalar esnasında konu ile ilgili karşılaşılan bazı tutarsızlıklar da belgelerden hareketle ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde Şah İbrahim Veli Ocağı'na, bu belgelerin nerelerden ve kimler tarafından temin edildiğine ilişkin bilgiler vardır. Bu bölümün bir diğer önemli yanı ise belgeler arasında Şah İbrahim Veli'nin şeceresine ait belgenin de yer almasıdır.

Dördüncü bölümde Şah İbrahim Veli Ocağının Anadolu'daki merkezi olarak da kabul edilen Mezirme (Ballıkaya) köyü, köyün adının nereden geldiğine ait bilgiler ve yine bu yöreye ait coğrafi özellikler anlatılmıştır. Bu bölümde çeşitli menkıbeler ile Şah İbrahim ve Ballıkaya ile ilgili İsyani, Sefil Ali gibi halk şairlerinin şiirlerine yer verilmiştir.

Beşinci bölümde Şah İbrahim'in soyunu dayandığı Safeviler hakkında bilgi verilmiş ve tarihte Safevilerin ocakla olan ilişkisi ve bağı anlatılmıştır.

Altıncı bölümde Şah İbrahim Veli ile ilgili çeşitli menkıbelere yer verilmiş ve halk arasında Şah İbrahim Veli ile ilgili anlatılardan örnekler sunulmuştur.

Yedinci bölümde Şah İbrahim Veli'nin Anadolu'daki yayılma alanları belirtilmiştir. Bölümün girişinde konuya dair verilen haritada Şah İbrahim Veli'nin Amasya'dan Gaziantep'e, Kars'tan Maraş'a, Sivas'tan Yozgat'a kadar çok geniş bir yayılma alanının olduğu ve geniş kitlelere hitap ettiği görülmektedir.

Sekizinci bölümde Şah İbrahim Veli soyundan gelip Ballıkaya (Mezirme) köyünden dağılan dedelerin yerleştikleri yerlerden bazıları ile bu dedelerin kimliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümün girişinde de bu kişilerin dağıldıkları yerleri göstermesi amacıyla bir Türkiye haritası yer almıştır.

Dokuzuncu bölüm ise konuya dair yorum ve değerlendirmenin yapıldığı bölümdür.

Onuncu bölüm olan son kısımda ise konuya ilişkin ekler yer almaktadır. Ekler bölümünde Şah İbrahim Veli Ocağı'na ait çeşitli belgelere yer verilmiştir. Eserde belgelerin önce Osmanlıca asılları ve Latin alfabesine aktarılmış şekilleri, ardından da günümüz Türkçesine çevrilmiş biçimleri yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın uzun bir emeğin ve titiz bir çalışmanın ürünü olduğu söylenebilir. Gün-

müz Türkçesi ile verilen bölümlerde ise zaman zaman açıklamalara ve ek bilgilere yer verilerek belgelerin daha anlaşılır olması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca Şah İbrahim Veli Ocağının merkezi sayılan Ballıkaya, Eski Karadirek ve Şah İbrahim Gediğine ait çeşitli fotoğraflar ile son kısımda Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Alemdar Yalçın tarafından Şah İbrahim Veli Ocağı mensuplarıyla yapılan görüşmelere yer verilmiştir.

Şah İbrahim Veli gibi Anadolu'da yetişmiş ve Anadolu'nun Türkleşmesinde, kalkınmasında ve gelişip şekillenmesinde önemli katkıları olan birçok eren, alperen günümüzde henüz tam anlamıyla incelenenmiş değildir. Gerek eldeki belgelerin eksikliği, gerekse konuyla ilgili çalışmaların azlığı nedeniyle Şah İbrahim Veli gibi birçok kişi ve bunların sahip oldukları yaşam felsefesi ile dünya görüşleri günümüzde yeterince anlaşılammaktadır. Bu ise Anadolu tarihinin ve kültürünün eksik yorumlanmasına ve birçok noktanın karanlıkta kalmasına neden olmaktadır.

Doç. Dr. Gıyasettin Aytaş'ın editörlüğünü yaptığı bu çalışma, konu ile ilgilenenlere ve bu alanda çalışmalar yapanlara faydalı olabilecek nitelikte titizlikle hazırlanmış bir eserdir.

Kaynaklar

- TDK Büyük Türkçe Sözlük. (2005). TDK Yayınları. Ankara.
- Aytaş, G. (2011). Belgeler Işığında Şah İbrahim Veli Ocağı. Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Merkezi Yayınları.